

Basamid Basta, de finish voor Finale: wat blijft er nog over voor bos- en haagplantsoen?

De middenkast voor bos- en haagplantsoen lijkt akelig klein te worden of wordt de soep...

Bos- en haagplantsoenkwekers worden op korte termijn mogelijk geconfronteerd met een forse inkrimping van de beschikbare herbiciden. Grondontsmettingsmiddel Basamid is een middel dat jaar op jaar via tijdelijke ontheffingen op de been wordt gehouden, maar er zouden meer middelen op de tocht staan. Vakblad *Boom in Business* trommelt een aantal boomkwekers en andere betrokkenen op voor een discussie over dit onderwerp.

Auteur: Hein van Iersel

Hoe belangrijk met name Basamid is voor de sector, blijkt wel uit het feit dat zo'n beetje het halve bestuur van de cultuurgroep Bos- en Haagplantsoen naar het kantoor van Treeport Zundert was gekomen om met vakgenoten en de industrie te discussiëren over dit dossier. Bart Faassen, voorzitter van deze cultuurgroep, meent zelfs dat een goed middenpakket, en dan vooral grondontsmetting, eigenlijk bepaalt of er nog wel plaats is voor deze teelt in Nederland. Faassen: 'Zoals het nu gaat, gaat het nog net, maar we staan wel met onze rug tegen de muur. Als sector zijn wij in de afgelopen jaren tegen de negentig procent geminderd in milieubelasting. Daarom kan er ook niets meer af.'

Ook Arno Domen van boomkwekerij De Rutven is kort en bondig over dit dossier, al betreft hij het iets directer op zijn eigen situatie: 'Zonder grondontsmetting met middelen als Basamid kunnen wij ons werk niet doen.'

Rondom de toelating van Basamid zijn er op dit moment twee ontwikkelingen die volgens de aanwezigen belangrijk zijn. Enerzijds is voor het middel door LTO voor het derde jaar ontheffing aangevraagd. De tweede ontwikkeling biedt gelukkig kans op een meer structurele oplossing. Basamid is op de Annex-1-lijst geplaatst. Hiermee is een eerste essentiële stap gezet

voor het behoud van het middel op langere termijn. Werkzame stoffen dienen op de Annex-1-lijst geplaatst te zijn voordat ze ergens in een Europees land toegelaten kunnen worden. Overigens is dit jaar ook een andere grondontsmetter op de Annex-1-lijst geplaatst: metamnatrium. Dit middel wordt echter minder gebruikt in bos- en haagplantsoen, maar zou wellicht een alternatief kunnen zijn. Metamnatrium ofwel de merknaam Monam CleanStart mag eens in de vijf jaar in een concentratie van 750 liter per hectare toegepast worden. Volgens Lianne van Wijk van Certis gaat er, als alles goed gaat, wel iets veranderen in de toepassing van Basamid. De periode van afdekken wordt verlengd van zes naar acht weken. Het middel mag dan maar eens in de drie jaar worden gebruikt in een dosering van 500 kilo per hectare.

Volgens Bart Faassen is de dosering geen probleem. 250 kilo zou over het algemeen ruim voldoende zijn. Arno Domen ziet wel een mogelijk probleem bij de verlengde afdekperiode in het voorjaar. Basamid mag niet toegepast worden voor 1 maart en heeft dan door de te lage bodemtemperatuur ook weinig werking. Met acht weken afdekking zou voor bepaalde teelten te laat gezaaid gaan worden.

Marc Lodders is het hier mee eens en stelt als vol-

Het forum Basamid Basta werd gehouden op vrijdag 20 oktober in het kantoor van Treeport Zundert in Zundert en bijgewoond door de volgende personen:

- Peter de Labie (Boomkwekerij P. de Labie en Zonen BV)
- Arno Domen (Boomkwekerij De Rutven)
- Marc Lodders (Lodders Boomkwekerij bv)
- Lianne van Wijk (Certis)
- Esther Hessel (Hessel Marketing & Communicatie)
- Hans Smeets (DLV Plant, team boomteelt)
- Bart Faassen (Bart Faassen Tegelen BV)
- Jan Veltmans (ZLTO)
- Wes Janssen (Bayer)
- Peter van Dongen (Van Nederkassel)

leerd politicus een compromis voor: 'Maximaal 250 kilo in plaats van 500 en een afdekperiode van zes weken in plaats van acht.'

Een tweede positieve ontwikkeling is dat het CTBG, de instantie die uiteindelijk bepaalt of een middel gebruikt mag worden, dossiers niet meer eeuwig mag rekken, maar binnen veertien maanden een beslissing moet nemen. Vroeger was het nogal eens zo dat het CTBG op het eind van een procedure nog extra vragen indiende bij de gewasbeschermingsmiddelenfabrikant en dan begon de hele periode weer opnieuw.

Arno Domen (Boomkwekerij De Rutven).

Een derde belangrijke ontwikkeling op het gebied van regelgeving is de uitbreiding van de regelgeving rondom kleine teelten. De grens van kleine toepassingen is sinds enkele weken door een lobby van de LTO en de brancheorganisatie van gewasbeschermingsfabrikanten Nefyto verschoven van 1000 naar 5000 hectare. Bos- en haagplantsoen zou daar dus voortaan ook onder kunnen vallen. Dat heeft als voordeel dat de sector makkelijker middelen uit andere teelten kan overnemen.

Hans Smeets (DLV Plant, team boomteelt).

Bollenteelt

Basamid en Monam CleanStart zijn middelen met een andreaskruis en hebben daarom een hoger risico voor mens en milieu dan veel andere middelen. Toch lijkt ook daar wel iets op af te dingen. Om schade aan vogels te voorkomen wordt het middel gedurende minimaal zes weken afgedekt met plastic, zodat alle onkruidkiemen worden afgedood. Gedurende die periode kan het middel dus ook niet uitspoelen. Verder worden Basta en Finale, aldus Wes Janssen van Bayer, niet aangetroffen in het drinkwater.

Fruitboomkweker Jan Veltmans, die optreedt namens LTO, maant in dit verband tot voorzichtigheid: 'Ook middelen die al tien jaar niet meer gebruikt mogen worden, worden nog steeds aangetoond in het drinkwater.' Volgens Wes Janssen is daar in dit verband geen aanleiding voor. Deze middelen worden immers al vele tientallen jaren gebruikt.'

Arno Domen: 'Zonder grondontsmetting met Basamid kunnen wij ons werk niet doen'

Hans Smeets heeft in dit verband wel het idee dat onderzoekers van bijvoorbeeld PPO vaak wat beter zouden moeten kijken naar de precieze manier van toepassen. Het risico voor Basamid is door de specifieke manier van toepassen veel beperkter dan in de bollenteelt, maar dit wordt niet of in ieder geval onvoldoende meegenomen in onderzoeken. Volgens Smeets is bijvoorbeeld de manier van afdekken die in bos- en haagplantsoen gehanteerd wordt, niet meegenomen in onderzoeken van PPO. Veltmans is het hier namens LTO niet mee eens. PPO is niets te verwijten. De toelatinghouder is verantwoordelijk voor het onderzoek dat gedaan wordt. Die is echter in dit geval ook niets te verwijten omdat de normen voor vogeltoxiciteit gewijzigd zijn en hiernaar nog geen onderzoek gedaan kon zijn. Verder zou in de bollenteelt een dosering van maximaal 100 kg Basamid per ha worden toegepast. Dus daar ligt het risico lager.

Wes Janssen (Bayer).

Lianne van Wijk (Certis).

Bart Faassen (Bart Faassen Tegelen BV).

Peter de Labie (Boomkwekerij P. de Labie en Zonen BV).

Prei

Kweker Peter de Labie spreekt zijn verbazing uit: 'Mijn buurman kweekt prei. Hij is in staat om met één behandeling zijn perceel het hele jaar onkruidvrij te houden. Waarom kan een boomkweker dat niet? Het product dat wij kweken hoeft in ieder geval niet gegeten te worden.' Hans Smeets van DLV herkent dat: 'Ik ben vorig jaar in Denemarken geweest. Daar zie je middelen als Stomp en Boxer die het heel erg goed doen als herbicide in de boomteelt. Stomp wordt in Nederland onder andere in de uienteelt ingezet.' De vraag is duidelijk. Zijn er in andere teelten en andere landen middelen die mogelijk ook bruikbaar zijn voor de bos- en haagplantsoenkwekerij in Nederland? En wat moet er gebeuren om die middelen toegelaten te krijgen? Het is voor veel aanwezigen min of meer een verassing, maar er blijken tal van initiatieven te zijn

om het aantal herbiciden te vergroten. Mogelijk kunnen kwekers in de loop van volgend jaar beschikken over Wing-P. Dat is een combinatie van de werkzame stoffen dimethenamid-p en pendimethalin die respectievelijk in Frontier en Stomp en zitten en waarmee je onkruid kunt afdoden voor opkomst tot aan het vierdebladstadium. Met de introductie van nieuwe middelen lijkt al discussierend wel iets ernstigs aan de hand. Een aantal partijen, waaronder PPO en LTO, selecteren middelen die mogelijk interessant of bruikbaar zouden kunnen zijn. Wes Janssen en Peter van Dongen constateren hierbij dat dit niet wordt kortgesloten met de fabrikanten of de handel. Jan Veltmans en Hans Smeets, die beiden zitting hebben in de Werkgroep Toelatingen van de Vakgroep Bomen en Vaste Planten, schrikken hiervan. Veltmans: 'Ik was ervan uitgegaan dat dit wordt kortgesloten.'

Wes Janssen: 'Het gevaar bestaat dat er wordt gewerkt aan dossiers waarvan de fabrikanten al bij voorbaat zeggen dat deze kansloos zijn.' Veltmans trekt hieruit meteen zijn conclusies: 'Als complete keten moeten we snel een keer bij elkaar komen om te inventariseren waar kansen voor nieuwe toepassingen en nieuwe middelen liggen. Zoals het nu gaat, is dat dus niet goed.' Faassen sluit zich hierbij aan: 'Je moet voorkomen dat je aan een dood paard gaat trekken.'

Sommige middelen zijn niet te behouden. Janssen van Bayer geeft ons een inkijkje in hoe Bayer in dit soort gevallen opereert. 'Decis is van de een op de andere dag verboden in het grootfruit. Zelfs zonder opgebruiktermijn. De reden daarvan is dat in grootfruit omhoog wordt gespoten en dus veel meer drift is dan bij kleinfruit, waar naar beneden wordt gespoten. Als Bayer zijn we met de uitsluiting van Decis voor grootfruit akkoord gegaan, maar zullen we er voor het wisselgeld wel naar streven om Decis voor kleinfruit, bos- en haagplantsoen en de laanbomen te behouden.'

Aansprakelijkheid

Een belangrijk aspect bij de introductie van nieuwe middelen is het probleem van phytotoxiciteit, de mate dus waarin het middel giftig is voor de plant waarop het wordt toegepast. Een fabrikant zal een middel beproeven op een aantal gewassen. In de landbouw is dit meestal voldoende omdat het om een beperkt aantal teelten gaat. In de boomkwekerij, met misschien wel 2000 verschillende soorten, is dat echter ondoenlijk en moet een boomkweker altijd een proefbespuiting uitvoeren. Als hij dat achterwege laat en er treedt

Jan Veltmans (ZLTO).

schade op, dan kan de fabrikant aansprakelijk gesteld worden, zelfs in gevallen waar expliciet is afgesproken dat dit niet van toepassing is. Er is overigens op dit moment overeenstemming tussen LTO en Nefyto over de zin die aansprakelijkheid voor de fabrikant uitsluit. Bart Faassen spreekt hier zijn verbazing over uit: 'Iedere boomkweker wil toch een handtekening zetten als hij daarmee kan beschikken over een nieuw middel.' Soms zit het geluk ook in kleine dingen.

Bart Faassen: 'Een goed mid- delenpakket en dan vooral grondontsmetting bepaalt of er nog wel plaats is voor deze teelt in Nederland'

Herbicide Butisan, met als werkzame stof metazachloor, staat eigenlijk op de lijst van middelen die per 2013 zou worden ingeperkt. Omdat minister Bleeker zijn handtekening te laat had geplaatst en fabrikant Basf al moest gaan produceren, kan het middel in 2013 nog op dezelfde manier worden toegepast.

Alternatieven

Als gespreksleider concludeer ik dat we eigenlijk alleen over chemie hebben gepraat en bijna niet over de alternatieve manieren van onkruidbestrijding. Peter de Labie is daar gauw mee klaar: 'Alternatieve manieren van beheer zijn prima, maar het moet uiteindelijk ook betaald worden.'

Marc Lodders: 'Basamid maximaal 250 kilo in plaats van 500 kilo en een afdek- periode van zes weken in plaats van acht'

Dat lijkt kort samengevat de mening van al de aanwezige boomkwekers. Hans Smeets en Esther Hessel van het Praktijknetwerk Duurzame aanpak van ziekten, plagen en onkruiden (ministerie van EL&I) gaan kwekers helpen om te zoeken naar duurzame alternatieven afkomstig uit onderzoek vanuit het buitenland en door nieuwe producten en ideeën uit te testen. Arno Domen geeft een

voorbeeld. Er werd bij hem een apparaat van HOAF gedemonstreerd dat zou moeten op basis van de combinatie van branden en een vals zaai-bed. Dat werkte gewoon absoluut onvoldoende. Ook Peter van Dongen geeft een voorbeeld van een in zijn ogen mislukt experiment: het spuiten van onder andere cellulosepulp en andere zetmeelachtige afdekmiddelen om daarmee onkruid stop te zetten. Volgens Van Dongen bleek dit in een proef bij Boot & Co te resulteren in veel minder groei door stikstofvastlegging. Dat scheelde soms wel een volledige maat in één groeiseizoen. Ook de Mobildampf, een machine die met stoom de grond ontsmet, wordt vooralsnog niet gezien als een bruikbaar alternatief. Volgens Arno Domen is dit veel te duur in vergelijking met Basamid. Verder is de capaciteit van deze machines veel te klein. Esther Hessel, die samen met Hans Smeets in het Praktijknetwerk Duurzame aanpak van ziekten, plagen en onkruid zit, moet dat voor wat betreft het zaaien van bos- en haagplantsoen met enige tegenzin ook wel toegeven. In de doorteelt zou dat volgens haar anders liggen. Daar zijn wel zeker bruikbare alternatieven.

Samenvatting

Kwekers van bos- en haagplantsoen en vergelijkbare teelten als rozenzaailingen zijn op dit moment bezorgd over de afname van het aantal herbiciden. Vooral grondontsmettingsmiddel Basamid wordt als essentieel beschouwd. Hoewel er op dit moment geen zekerheid is dat de tijdelijke vrijstelling voor Basamid wordt verlengd, lijkt de soep niet zo heet te worden gegeten als deze wordt opgediend. Er is zelfs een gerede kans dat Basamid een echte toelating krijgt. Ook andere herbiciden zoals Basta en Finale blijven in ieder geval tot 2014 beschikbaar. Verder zijn er verschillende initiatieven om nieuwe middelen geïntroduceerd te krijgen. Communicatie hierover is op dit moment nog ondermaats. Een belangrijke conclusie van het forum was dat de verschillende partijen (LTO, kwekers, handel, adviseurs en onderzoekers) in de sector veel beter onderling moeten overleggen over het beproeven en de introductie van nieuwe middelen en zeker ook over de communicatie erover.

Marc Lodders (Lodders Boomkwekerij bv).

Esther Hessel (Hessel Marketing & Communicatie).

Peter van Dongen (Van Nederkassel).

Jo Ottenheim, Nefyto: Bos- en Haagplantsoen, een goed voorbeeld van een *speciality crop*

Enkele jaren terug hebben het ministerie van El&I, PPO, LTO, Ctgb, Plantum, Agrodis en Nefyto het Expert Centre for Speciality Crops opgericht en daarmee de krachten gebundeld om kleine teelten mogelijk te blijven maken. Het Expert Centre maakt hierbij gebruik van een scala aan instrumenten. Zo maakt het Expert Centre zich sterk om bij de toelating van nieuwe middelen kleine teelten gelijk mee te nemen en zijn er personen werkzaam om bestaande en toekomstige gewasbeschermingsknelpunten te inventariseren en samen met teeltadviseurs, onderzoekers en toelatinghouders na te gaan of een uitbreiding van een gewenst gewasbeschermingsmiddel kan worden gerealiseerd.

Een aantal alternatieven op een rij

Grondontsmetting met stoom

De Mobildampf is een bodemontsmetter die door middel van stoom de grond verhit en daardoor onkruidzaden uitschakelt. Goedkoop of probleemloos is de techniek zeker nog niet. Een demo tijdens Baumschulotechnik 2012 mislukte twee keer op rij. Toen alles eenmaal werkte, bleek snel dat de power van deze machine enorm is. De grond werd probleemloos tot 90 graden verhit waar 70 graden voor onkruidzaden of 80 voor aaltjes eigenlijk voldoende is. De kosten zijn overigens ook enorm. Het huren van de machine kost 1.750 euro per hectare. Dat is exclusief mankracht, tractor en exclusief 3.200 liter diesel per hectare.

Kunststof vingerwieders

Op TCO 2012 stond de firma Kress op de stand met zeer innovatieve vingerwieders. Deze wieders, die in verschillende typen geleverd kunnen worden, zouden mogelijk ook ingezet kunnen worden in bos- en haagplantsoen. In het algemeen heb je hier wel te maken met de bijzonderheid dat het om relatief kleine en gevoelige planten gaat. Een vingerwieder kan daarom snel leiden tot groeistilstand. Volgens Smeets van het Praktijknetwerk zou dat in principe niet hoeven omdat deze machines bijvoorbeeld ook worden ingezet in de groenteteelt.

Afdekking met cellulosepulp

Een mogelijke kandidaat voor onkruidbestrijding bij bos- en haagplantsoen is afdekken met cellulose ofwel papierpulp. Deze methode is zeker geen kandidaat voor de zaai van boomkwekerijproducten, maar wellicht wel bij de teelt van twee- of driejarig gewas.

CultiClean (HOAF/Struik)

De CultiClean is een machine die ontstaan is uit een samenwerking tussen Struik Wieringermeer en HOAF. Met de CultiClean wordt het zaaibed met twee rotorfrezen bewerkt. De eerste frees zorgt voor een losse aangesloten ondergrond ten behoeve van de diepere wortelgroei tot een diepte van 50 mm. De tweede frees heeft een werkdiepte van 40 mm. Deze bovenlaag wordt door middel van warmte gepasteuriseerd waardoor kiemend onkruid in deze laag wordt gedood. Hierdoor zou zaaigoed dat in deze laag ontkiemt, een sterkere concurrentiepositie krijgen.

Heet schuim spuiten op onkruidvegetatie

In Engeland wordt momenteel, vooral in openbaar groen, geëxperimenteerd met een techniek die onkruiden afdoodt met een combinatie van heet water en schuim. Het zou hier om een volstrekt milieuvriendelijke methode gaan. Het onkruid sterft af door het hete water, maar het schuim zorgt ervoor dat de hitte beter in het onkruid kan doordringen en langer om de plant blijft hangen.